MOARTEA-NAȘE

Trăia demult, undeva departe, într-o țară așezată la coadili mărilor spre soare-răsare, un copil sărac, rămas orfan de mumă și de tată. Fără nici un sprijin din partea rudelor, bietul copil, ca să se arănească, merse în argăție pe la unu, pe la altul, de-și agonisi un codru amar de mălai și hăinuțe pentru iernile geroase. Stăpânii îl băteau, copiii îl batjocoreau văzându-l gol, zdrențuros și desculț. Alții îl porecleau și-i născoceau vorbe grele de ocară, care-i spintecau inima, iar din ochi îi izvorau lacrimi fierbinți, de-i ardeau obrajii.

Cu cât creștea, cu atât stăpânul îl bătea mai mult și-i cerea să trudească cu sudori amare, din zori și până-n amurg.

Copilul creștea, suferințele se întețeau și greutățile sporeau.

Cui să-i spună el durerile ce-i înăbușeau sufletul?

Nimănui! Doar păsările cerului îi ascultau glasul său minunat, când prin codri, colindând cu vitele, își astâmpăra dorul de mumă și de tată, povestind durerea sa în pustiu, codrilor și munților, cerului și apelor.

Cuminte cum era și muncitor, îndemânatic la toate, fetele, când îl vedeau, își dau coate. Era acum băiat mare, voinic și frumos. Pentru că era slugă și sărac, fetele se fereau să se prindă-n horă lângă el, că de, le râde lumea! Lângă el juca o singură fată și aceea săracă, dar pricepută și cuminte nevoie mare.

Nu trecu multă vreme și se căsători cu această fată. Sărmanul băiat era fericit alături de soția lui, cu care se-nțelegea și la bine și la rău, și vara și iarna. După câtăva vreme, căpătară și un prunc cu plete de aur, frumos parcă era rupt din soare.

Plini de bucurie cum erau, începură să alerge prin sat, din om în om și din casă-n casă, să caute un naș care să le boteze copilul, precum cerea obiceiul. Dar cum era sărac de curgeau petecele după el, toți îl batjocoreau, îl

înfruntau și nimeni nu se-ndura să-i fie naș.

Deznădăjduit, într-o bună zi, își luă rămas bun de la soțioara lui și, cu lacrimi în ochi, plecă să colinde lumea în lung și-n lat, cu gândul de a-și găsi norocul, adică nașul care să-i boteze copilul.

Mergând așa prin lume, află o mulțime de oameni, care nu se-ndurară să-i asculte rugămintea, văzându-l așa de zdrențuros.

Dacă văzu ce văzu, își urmă calea la-ntâmplare unde-o da sorocul și norocul. Nădăjduia că va da peste un om drept, care-i va fi naș. Colindând în neștire, bătut de vânturi, de ploi și arșiță, lihnit de foame și ostănit, ajunsă la un râu mare, ce-și mâna valurile ca o vijelie la vale. Tăie un copac, îl trase în râu și trecu pe celălalt țărm. Merse în țara aceasta zile întregi, însă nu dădu peste picior de om. Vedea numai pustiu, ierburi, nisipuri, șerpi și fiare sălbatice. Cu inima cât un purice, dar cu nădejdea în suflet, mergea tot înainte.

Iată că într-o zi, pe la chindia mare, se-ntâlni cu un om. Era îmbrăcat în haine cam neobișnuite și cu o barbă albă, ce-i ajungea la genunchi. Se dete-n vorbă cu moșu.

Moșu începu să-l ispitească:

— Ce vânturi te-a pus pe astfel de drumuri fără căpătâi, pe unde picior de om încă n-a îndrăznit să calce?

Omul nostru se uită cu băgare de seamă și nu văzu alte urme decât pe ale moșului. Lăsă capul în jos, apoi zise:

— Moșule, sunt om sărac, vin de la marginile lumii și caut un om drept care să-mi fie naș, ca să-mi boteze copilul de curând născut într-un bordei sărac.

— Cu voia ta, eu aș putea să-ți fiu naș, zise moșul.

Fruntea săracului se lumină de bucurie, apoi zise:

— Dacă-i așa, atunci este drept să-ntreb pe cine am ales ca naș?

— Da - răspunse moșul - eu sunt Dumnezeu!

— Cum, dumneata ești Dumnezeu? O, ce nenorocire, zise săracul.

— De ce nenorocire, omule? Nu te bucuri că Dumnezeu ți-a ieșit în cale ca să te ajute?

— Nu, nu mă bucur!... Dacă ești Dumnezeu, atunci nu-mi ești naș, fiindcă dumneata nu ești om drept! Dacă ești Dumnezeu, pentru ce ai lăsat în lumea asta atâtea rele și pacoste? Pentru ce pe unii i-ai făcut bogați, da pe alții săraci lipiți pământului? Aaa... nu, nu, dumneata nu ești un om drept. Și unui câine i-ar fi milă de trupul meu, gol și plin de răni, de picioarele mele din care curge sânge, de inima mea plină de venin, da ție nu ți-e milă, cum nici la cei avuți nu le este milă de cei săraci.

Fără să-și fi luat nici bună ziua de la Dumnezeu, plecă, cu sufletul îndurerat, mai departe.

În ziua următoare, se întâlni cu un alt moș, căruia-i povesti ca și lui Dumnezeu rostul plecării sale în lume. Bătrânul, care-l ascultă cu luare-aminte, îi răspunse:

— Aș putea eu să-ți fiu naș!...

— Toate sunt la locul lor, da eu n-aș vrea să fiu păcălit și te-aș ruga să-mi spui cine ești dumneata, adăugă săracul.

— Eu sunt Sfântul Nicolae, în toată lumea cunoscut.

— Sfântul Nicolae? E! Păi nici dumneata nu ești om drept. Oare așa sunt oamenii cei drepți? Spui că peștele e de post, dar din pește curge sânge? Apoi bună ziua, nici cu dumneata nu fac niciun târșag, pentru că nu ești om drept, precum nu este nici Dumnezeu.

Sfântul Nicolae rămasă cu privirea-ncremenită de îndrăzneala săracului, care-și luă toiagul și traista pe spinare și-și văzu de drum.

A treia zi, se-ntâlni cu un alt om în cale, care, auzind plângerea călătorului sărman, se învoi să-i fie naș.

Omul acesta era deosebit față de alți oameni. Era un vlăjgan mare și urât, fața păroasă, ochii negri scânteietori, care te sfredeleau cu privirea crudă ca de fiară sălbatică. Vorba îi era scurtă și lovea ca o săgeată. Pe șoldul stâng atârna o sabie mare îngrozitoare, pe care se prelingeau picături de sânge încă cald. Îl cuprinseră fiorii privindu-l

încă o dată din creștet până-n călcâie. Nu mai cuteza să spuie nicio vorbă. Stătu puțin ca să-i vină curaj. Ba să-l întrebe, ba să nu-l întrebe cine este? Își luă inima-n dinți și-i zise:

— Bine, nasule, drept ar fi să știu și eu pe cine am ales să-mi fie naș? De aceea, te-aș ruga, spune-mi cine ești dumneata?

— Chipul meu și sabia ar putea să te facă să ghicești. Sunt moartea.

— Dumneata, moartea? zise tremurând de frică săracul.

— Da, chiar eu, întări ea.

— Atunci, să știi că este bine. Mă învoiesc să-mi fii nașe, pentru că ești om drept. Dumneata nu sprijini nici pe cel bogat, nici pe cel sărac. Mergi la fiecare și fără îndurare curmi firul vieții și celor bogați și fericiți, și celor săraci și oropsiți. Apoi, mă bucur că am făcut o alegere bună, am avut mare noroc. Un lucru n-o să-ți placă, fiindcă sunt sărac și n-am nimic în afară de petecele de pe mine și acest toiag.

— Totuna este pentru mine. Avut ori neavut, tânăr ori bătrân, sabia mea nu alege, când vine sorocul. Lasă tu sărăcia la o parte, că te voi ajuta să ajungi om bogat, zise moartea.

După o cale lungă și întoarsă, săracul ajunge cu nașul său la bordeiul unde muierea lui îl aștepta cu fiul său nebotezat.

Boteză nașul pruncul și se făcu o mică veselie, la care ceilalți oameni din sat nu veniră, din mândrie, în casa săracului.

Nașul îl îndemnă pe omul nostru să se facă vrăjitor dacă vrea să se-mbogățească. El, care nu se pricepea în farmece și descântece, cu părere de rău, nu putu face pe plac nașului.

Moartea, însă, nu se lăsă; începu să-l dăscălească, spunându-i că va fi de ajuns să aibe în mână un troc ori o cănuță cu steblă de busuioc, fiindcă va primi de la el puteri

nevăzute. Va putea ști cine din cei bolnavi mai poate lungi firul vieții și cui i se curmă firul vieții, privind locul unde se așeza ea cu sabia. Dacă o va vedea la picioare, îi poate proroci că mai are de trăit și că e scăpat, dar dacă o va vedea pe la capul bolnavului, atunci poate să spuie că totul este în zadar, că leacurile lui nu mai au nicio putere tămăduitoare.

Finul nu stătu mult pe gânduri și s-apucă de colindat și descântat prin casele bolnavilor. Cu cât trecea timpul, cu atât devenea om de vază, mare filosof, vrăjitor și cititor în stele. Îl căutau împărați și regi, bogați și săraci. Pe toți îi vrăjea și le descânta fără deosebire. Ajunsă om bogat, că nu mai avea ce să facă cu banii. După ce-și adună comori însemnate de aur, către bătrânețe, se lăsă de vrăjitorie, ducând o viață liniștită lângă soția și fiul său, pe care-l însură cu o mireasă cuminte și frumoasă.

Trăi așa în liniște și-n pace, până ajunsă la adânci bătrânețe. Gârbovit de ani și alb ca zăpada, se gândi că de mulți ani nu-l mai văzuse pe nașul său și că s-ar cădea să-i mulțumească pentru binele ce i l-a făcut. După ce sosi, nașu', rămasă cam mirat că i-a luat-o înainte, fiindcă el avea de gând de mult să treacă pe la finu-su. Se gostiră până la un timp, când nașul, ca să-și arate bucuria față de fin, îl luă pe acesta de mână, coborî niște scări pe furca pământului în jos, trecură pe subt mai multe tunele și ajunseră în inima pământului. În fata lor, se deschisă o boltă mare, luminată ca ziua, ca cerul cu stelele. Un om uriaș ținea pământul într-o furcă mare cu trei dinți și nici nu simțea greutatea. Omul sta nemișcat ca o stană de piatră și nu băga-n seamă pe nimeni. Așa primise poruncă de la stăpânul pământului; el să ție pământul în mâinile lui, că așa i-a fost rânduit.

Pe bolta pământului erau aprinse nenumărate lumini, dintre care moșneagul luă seamă că unele s-aprind sub văzul lui, iar altele se sting de la sine.

Rămase mirat când văzu pe nașu-su cum stinse niște

luminițe, iar pe altele, gata să se sfârșească, le aprinde din altele stinse.

— Nașule, ce poate să însemne asta? În fundul pământului, unde-i noapte neagră ca moartea, ard lumini, din care tu pe unele le stingi, iar pe altele, gata să se stingă, le aprinzi?

Nașul, grăbit, nu răspundea nimic, necontenind să aprindă sau să stingă luminile.

Finul, plin de nerăbdare, întrebă pe naș din nou, și de data asta îi răspunse:

— Vezi, fiecare vietate de pe pământ are aici câte o lumină. Lumina fiecăruia arde până omului nu-i iese sufletul. Luminile ce au ars și s-au stins arzând până la capăt, sunt oameni care au trăit până la adânci bătrânețe. Luminile care se sting, deși sunt abia începute sau pe jumătate arse, arată câte zile a avut de vecuit omul ori copilul ce i s-a curmat firul vieții mai devreme.

Ascultându-l pe naș, își dădu seama că este cu adevărat moartea și simți cum de spaimă îl seacă la ficați.

— Nașule, dar eu, bunăoară, am pe-aici vreo lumină?

— Uite, chiar lumina asta din fața ta, care-și potolește încetișor pâlpâitul, este a dumitale, spuse nașul.

Moșneagul rămase uluit cum i se stinge lumina vieții și simți deodată cum se înăbușe, și zise:

— Nașule, simt că mă înăbuș, nu mai pot sufla, nașule, nu mă părăsi, ajută-mă să-mi văd copilul și soția!

Moșul se apropie de lumânarea sa și din lumina ei aprinse un muc de lumânare, de cine știe când stins, și o înfipse în locul luminii ce se stingea. Atunci simți cum îi reveni puterile și glasul.

Nașul privi cu mânie și-i zise:

— În lumea asta, în afară de tine, nimeni nu m-a înșelat, lungindu-și viața prin viclenie. Da să știi că peste zece ani, în aceeași zi, să fii acasă, că am să viu să-ți curm viața.

Și cu asta, nașul îl apucă de o mână și ca o nălucă zbură cu moșneagul în sus, pe lângă furca pământului, și ieși la

lumină. Se despărțiră mulțumiți și unul și altul; însă vremea trecea pe nesimțite. Într-o zi, iată-l pe naș, după cei zece ani, că-i deschide ușa casei.

— E, finule, acum a sosit ziua cea de pe urmă. Ia-ți rămas bun de la toate cele pământești, fă-ți iertăciune cu cei ce rămân în viață, că de data asta nu mă mai poți înșela. Eu îndeplinesc porunca stăpânului meu, care nu iartă de moarte nici pe cel bogat, nici pe cel sărac. Pregătește-te dar!

Moșneagul, auzind cuvintele acestea, porni să plângă ca un copil. În zadar îi curgeau lacrimile șiroaie peste obrajii zbârciți. Că moartea nu se-ndura.

— Te rog ca pe un naș ce-mi ești, mai lasă-mă trei zile să trăiesc, și-ți voi fi recunoscător.

— Apoi, deși cei mari s-ar putea mânia pe mine, îți mai dau îngăduință trei zile, însă atunci să fii pre gătit aici, în casa ta de moarte.

— Mulțumesc din suflet, nașule, zise moșul, și se despărțiră cu gândul să găsească alt mijloc să-și mai prelungească zilele.

Nu mai era de glumit cu moartea. Moșneagul în grabă își pregăti o pereche de desagi cu galbeni, îi anină pe cal și-i dădu drumul fără țintă. Merse nopți și zile și poposi lângă poiana unor păduri fără capăt. Își odihni calul și își făcu socotelile pe unde i-ar putea pierde moartea urmele, și o luă din nou la drum lung, fără pulbere.

Străbătu câmpii, păduri, trecu ape și ajunse într-o pustietate. „Aici sunt scăpat, zise el. Nu este picior do om, și moartea caută locuri unde este lume”, se bucura moșneagul. Merse el așa o bucată bună de drum, sub dogoarea unei călduri de cuptor. Era amiaz de zi. Îl prididise setea, că ar fi băut apă și din urma boului. Mergea în neștire, tot uitându-se-n urmă, să vadă dacă nu-l urmărește nașu-su. Se opri într-un tufiș, unde era un izvor, și iute coborî să-și astâmpere setea.

Dar cum se aplecă să soarbă o înghițitură, în luciul apei,

zări chipul nașului său și apa i se opri-n gât.

— Așa ne-a fost vorba, finule, să ne-ntâlnim aici?

— Iartă-mă, nașule, ce era să fac, care muritor din lumea asta n-ar fugi de moarte dacă-ar ști când îi vine? îngână cu glasul aproape stins.

Și deși era setos, îl ridică de la izvor moartea și se pomeni cum îl duce de mână pe alt drum.

— Nașule, noi mergem, da nu vezi că mi-am uitat calul, căciula și desagii cu aur? Lasă-mă să mă duc să-i iau cu mine.

Și începu să se văicărească ca o muiere.

— N-aș vrea ca în ceasul ăsta să te superi pe mine, du-te și caută, deși n-ai să mai găsești nimic. Du-te, dar.

Moșneagul plecă, caută în zadar, însă spre mirarea lui, nu văzu nimic. Numai o grămadă de coțofene se băteau între ele și se certau pe căciula lui, de făceau o larmă parcă li s-ar fi întâmplat un lucru cine știe ce mare. Se-ntoarse la nașu-su și-l întrebă:

— Nașule, acum simt că sunt în mâinile tale, dacă vrei, spune-mi de ce se bat și se ceartă coțofanele acelea pe căciula mea? Nu pot lua căciula din pricina lor; ce să fie oare asta?

— E, finule, nu sunt acelea coțofene, ci sunt muierile și soția ta, care se omoară plângându-te că ai murit.

Culegător: Cristea Sandu-Timoc.
Informator: Traian Preda, de
23 ani, comuna Bogovina
- Timoc - Bolievaț, R.S.F. Iugoslavia.

Făt-Frumos cu părul, de aur
(Basme populare românești, II), 1967.